

***La mort i la mort
d'en Quincas Bram d'Aigua***

JORGE AMADO

Traducció de Gabriel de la ST Sampol
Il·lustracions de Rocío Rodríguez

A la Zélia, a la Rampa dos Saveiros.

A la memòria d'en Carlos Pena Filho, mestre de la poesia i de la vida, un Bram d'Aigua a la taula del cafè, comandant de fina pal·lidesa a la taula de pòquer, que avui navega per mar ignota amb les seves ales d'àngel, aquesta història que li vaig prometre que contaria.

A la Laís i en Rui Antunes; a la seva casa pernambucana i fraternal van créixer, a la calor de l'amistat, en Quincas i la seva gent.

Fins avui continua certa confusió al voltant de la mort d'en Quincas Bram d'Aigua. Dubtes per explicar, detalls absurds, contradiccions en la declaració dels testimonis, llacunes diverses. No són segurs hora, lloc ni darrera frase. La família, ajudada de veïns i coneguts, es manté intransigent en la versió de la tranquil·la mort matinal, sense testimonis, sense aparat, sense frase, esdevinguda quasi vint hores abans d'aquella altra propalada i comentada mort en l'agonia de la nit, quan la lluna es va desfer damunt la mar i s'esdevingueren fets misteriosos al passeig del moll de Bahia. Presenciada, tanmateix, per testimonis capaços, amplemment dita per costes i carrerons amagats, la frase final repetida de boca en boca, va representar, a parer d'aquella gent, més que un simple comiat del món, un testimoni profètic, un missatge de profund contingut (com escriuria un jove autor dels nostres dies).

Tants testimonis capaços, entre els quals el patró Manuel i la Quitèria dels Ulls Grossos, dona d'una sola paraula i, malgrat això, n'hi ha que neguen tota autenticitat no sols a l'admirada frase sinó així mateix a tots els esdeveniments d'aquella nit memorable que, a hora dubtosa i en condicions discutibles, en Quincas Bram d'Aigua es va endinsar en la mar de Bahia i va navegar per sempre, per no tornar mai més. Així és el món, poblat d'escèptics i negativistes, lligats, com bous al jou, a l'ordre i a la llei, als procediments habituals, al paper timbrat. Exhibeixen ells, victoriosament, el certificat de defunció signat pel metge quasi a migdia, i amb aquest simple paper —només perquè conté lletres impreses i segells— proven d'esborrar les hores intensament viscudes per en Quincas Bram d'Aigua fins a la seva partida, per lliure i espontània voluntat, com va anunciar, clar i net, als amics i altres persones presents.

La família del mort —la seva respectable filla i el seu formadíssim gendre, funcionari públic de prometedor futur; la tia Marocas i el seu germà més jove, comerciant amb modest crèdit en un banc— afirma que tota la història no passa de ser una gran mauleria, invenció d'embriacs inveterats, bergants al marge de la llei i la societat, brètols que haurien de tenir com a paisatge les reixes de la presó i no la llibertat dels carrers, el port de Bahia, les platges d'arena blanca, la nit immensa. Cometent una injustícia, atribueixen als amics d'en Quincas tota la responsabilitat de la malaurada existència que va viure els darrers anys, quan va convertir-se en disgust i vergonya per a la família. Fins al punt de no pronunciar el seu nom ni comentar els seus fets en la presència innocent dels nens, per als quals l'avi Joaquim, d'enyorada memòria, era mort feia molt, decentment, envoltat de l'estima i del respecte de tots. Cosa que ens du a constatar que hi havia hagut una primera mort, si no física almenys moral, datada d'anys enrere, que en feia tres en total i que convertia en Quincas en un recordista de la mort, un campió del decés, i que ens donava el dret de pensar que els esdeveniments posteriors —a partir del certificat de defunció i fins que va enfonsar-se dins la mar— havien estat una farsa que ell mateix havia compost amb la intenció de mortificar una vegada més la vida dels parents, d'amargar-los l'existència, enfonsant-los en la vergonya i en les enraonies del carrer. No era un home respectable i condret, malgrat el respecte que tenien els companys de joc a un jugador de tan envejada sort i a un bevedor de gatera tan llarga i comentada.

No sé si aquest misteri de la mort (o de les successives morts) d'en Quincas Bram d'Aigua pot ser completament desxifrat. Però ho provaré, com ell mateix aconsellava, perquè l'important és intentar, fins i tot l'impossible.